

Andriej Moskwin, *Literatury białoruskiej rodowody niepokorne*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019, 238 ss.

Doktor habilitowany Andriej Moskwin jest dobrze znanym i cenionym badaczem, filologiem, teatroznawcą tak w polskim, jak przede wszystkim w białoruskim środowisku naukowym. Jest on związany z Uniwersytetem Moskiewskim, w którym studiował, a ostatnio z Uniwersytetem Warszawskim, gdzie pracuje w Katedrze Studiów Interkulturowych na Wydziale Lingwistyki Stosowanej. Jest także inicjatorem i koordynatorem wyjazdów studentów KSI na Białoruś, Ukrainę oraz na pogranicze polsko-białoruskie.

Obecnie bardzo aktywnie pracuje naukowo w archiwach Bratysławy, gdzie przygotowuje monografię o słowackim dramacie na deskach Słowackiego Teatru Narodowego.

Jego kolejna rozprawa monograficzna pt. *Literatury białoruskiej rodowody niepokorne* zawiera 183 strony. Składa się z dziewięciu rozdziałów, dobrze przemyślanych i uporządkowanych:

- I. *Literatura białoruska i jej tożsamość w debatach twórców i krytyków na łamach „Naszej Niwy” w latach 1913–1914;*
- II. *Maksim Harecki jako przedstawiciel „nowego dramatu” białoruskiego;*
- III. *7 LAT W SZPONACH GPU Franciszka Alachnowicza jako świadectwo o radzieckim Gułagu;*
- IV. *Recepcja twórczości Alesia Adamowicza w Polsce;*
- V. *Nasz Bykau;*
- VI. *Recepcja prozy Wasyla Bykawa w Polsce;*
- VII. *„Likwidacja” / „Sotnikau” Wasyla Bykawa i cenzura na Białorusi;*
- VIII. *Łarysa Geniusz: życie w izolacji;*
- IX. *Współczesna literatura białoruska w szponach polityki.*

Zamiarem autora jest pokazanie wybranych zjawisk literatury białoruskiej XX oraz początku XXI wieku. Swoją monografię Andriej Moskwin rozpoczyna od dyskusji, która miała miejsce na łamach tygodnika „Nasza Niwa”. Dyskusja ta stała się pierwszą próbą spojrzenia na cele i zadania literatury białoruskiej, popatrzenia na nią w kontekście europejskim. Kolejny rozdział to analiza wybranych tekstów jednego z najważniejszych pisarzy pierwszej połowy XX wieku – Maksyma Hareckiego.

Bardzo interesujący jest trzeci rozdział, skupiający się na twórczości Franciszka Alachnowicza – jednego z pierwszych ofiar sowieckiego systemu – więźnia Gułagu. A. Moskwin porównuje różne wersje jego wspomnień:

7 lat w szponach GPU. W rezultacie powstaje pełny obraz Gułagu – maszynerii zniszczenia człowieka stworzonej przez władze radzieckie.

Rozdział czwarty i szósty zostały poświęcone kontaktom polsko-białoruskim, a mianowicie recepcji twórczości dwóch ważnych pisarzy literatury białoruskiej w Polsce – Wasyla Bykawa i Alesia Adamowicza. Siódmy rozdział na przykładzie najbardziej znaczącej powieści Wasila Bykawa *Sotnikau* ukazuje funkcjonowanie cenzury na Białorusi (oraz z ZSRR).

Bohaterką ósmego rozdziału jest słynna białoruska poetka – Łarysa Geniusz. Dzięki jej korespondencji autor monografii stworzył postać wielkiej patriotki, która do końca życia nie zrezygnowała z ideałów wolności i demokracji.

Bardzo dramatyczny, ostatni rozdział omawianej pracy, jest poświęcony problemom, z którymi boryka się literatura białoruska w dniu dzisiejszym. Przede wszystkim jest to kwestia sprowadzenia przez władzę na Białorusi literatury białoruskiej na margines. Przytoczone przez autora publikacji materiały są wstrząsające (zobacz na przykład str. 155–168).

Należy zaznaczyć, że dr hab. Andriej Moskwin jest świetnym wykładowcą literatury i kultury białoruskiej w Katedrze Studiów Interkulturowych WLS UW. Od 2002 roku prowadzi zajęcia *Historia literatury Białorusi* według autorskiego programu. Powstałe teksty naświetlają najważniejsze problemy rozwoju literatury białoruskiej. A. Moskwin będzie kontynuować swoje badania w tym obszarze. Jego aktywna działalność naukowa przekonuje, że niebawem powstaną kolejne prace monograficzne i artykuły.

Monografia pt. *Literatury białoruskiej rodowody niepokorne* jest bardzo cenna i ważna dla badaczy nie tylko literatury białoruskiej, lecz także słowiańskiej, i szerzej – europejskiej. A. Moskwin odsłania nam dzieje mało znanej literatury, pokazuje problemy i trudności, z którymi się literatura ta borykała i wciąż się boryka.

Bibliografia na stronach 168–177 w dużym stopniu ułatwi czytelnikowi poszukiwania innych publikacji na temat zagadnień podjętych w monografii.

Monografia A. Moskwiną znajdzie swojego czytelnika. Takich pozycji wciąż bardzo brakuje na polskim rynku wydawniczym.

Dzięki lekturze książki Andrieja Moskwin, która w perspektywie czasowej obejmuje całe stulecie nowej literatury białoruskiej, można zrozumieć, że żywego słowa nie da się zamknąć w ramach żadnych zakazów, że wciąż żyje nadzieja na prawdziwe odrodzenie języka białoruskiego i całej kultury białoruskiej.

Walentyna Sobol
wsobol@uw.edu.pl